

TELEGRAFULU ROMANU

Telegrafulu ese de dōne ori pre septemana: Duminec'a si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei, pre afara la c. r. poste cu bani zat'a prin scrisori francate, adresate cātra expeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. car pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 51.

ANULU XXII.

Sabiu in 30 Iuniu (12 Iuliu) 1874.

tru celelalte pārti ale Transilvaniei s'ē pentru provincie din Monarchia pre unu anu 8 fl. l'era pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru intāi'a 6ra cu 7 cr. sirulu, pentru a dōu'a 6ra cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Invitare de prenumeratiune

„Telegrafulu Romanu“

pre o jumetate de anu (Iuliu-December) alu anului 1874. — Pretiulu abonamentulu pre 1/2 de anu e:

Pentru Sabiu 3 fl. 50 cr. v. a.

Pentru Monarchia austro-ungurēscā 4 fl. v. a.

Pentru Romani'a si strainatate, 6 fl. v. a.

DD. abonanti suntu rugati a nu intardiā cu tramiterea prenumeratiuniloru.

Adresele ne rugāmu a se scrie curatu, a se pune numai post'a ultima, dara nu cāte dōne poste ultime, si in locu de epistole de prenumeratiune recomandāmu on. publ. avisurile postali, (Posta-Utalyany. — Post - Anweisung.) cā impreunate cu spese mai putiene si cā mai sigure pentru inaintarea baniloru de prenumeratiune la

Editor'a „Telegrafulu Romanu“ in Sabiu.

Progresu sēu regresu.

Majoritatea din diet'a Ungariei iēra a avutu ocaziune de a aretā ce cugeta despre multiamirea nationalitatiloru. Siedintiele dela 1 Iuliu incōce au aretatu prin rostulu deputatiloru P o l i t u si T i s z a cu deosebire cāte graduri are acum barometrulu nationalu politicu din Ungari'a. Si in adeveru trebuie sa dicemu, ca ori cātu de aduncu au taiatu representantulu Panoiovanu, Dr. P o l i t u, in carnea reului de cere laborēza majoritatea, ori cātu aru fi mersu elu de departe in foculu desbaterēi, sa dicemu pāna la esceso, n'au esitu

din limitele patriotismulu celui adeveratu; pre cāndu conducatoriulu stāngei centrali T i s z a, cu consensulu dreptei intregi, protege unu reu pentru patria, exclusivismulu magiaru.

Noi nu ne-amu facutu iluziuni nici odata despre nici o partida, despre nici o fractiune din diet'a Ungariei si asiā cele intemperate in siedintiele din 1 Iul. incōce, pre noi nu ne suprinde de locu. Amu repetitu de multe ori, de cāte ori erā sa se aduca o lege mai insemnata, cā parintii patriei sa nu se puna pre terenulu celu pedisio, de unde sa nu se mai pōta impede cā reulu amenintatoriu fia din launtru fa din afara. Cāci nimic'a nu e mai reu decātu cāndu reulmai cu sēma din afara se spriginesce prin nemoltiamirea dinlauntru

In desbaterēa cea infocata din dilele din urma au caditu in parlamentulu Ungariei cuvinte care singure pōta amenintarea in sine. S'a amintitu de reactiune, de absolutismu. Viēti'a organica a unui statu, cāndu se desvōlta normalu, cāndu cauta sa indeplinēscā tōte trebuintiele in tōte pārtile si directionile organismulu seu, lu face pre acest'a intregu, sanatosu, tare si neaccessibilu pentru ori ce influentia rea, vina ea de ori si unde. Nici reactiunea, nici absolutismulu nu se pōte veri acolo, unde constitutionalismulu este insufletirea tuturor pārtiloru constitutive ale statulu, fia acei ce voru sa le introduca pre acelea inca atātu de multi si inca odata stātu de puternici.

Parintii patriei, din majoritatea dietei nu aru trebui sa se conduca de idei unilaterali. Ei aru trebui sa cugete ca in decursulu seculiloru, mai multu sēu mai putienu, au concursu tōte popōrele la consolidarea statulu, aru trebui sa cugete, ca si criselē prin care au trecut statulu nostru, totu-dēun'a s'au escatu sēu s'au maritu prin neintielegeri si nemoltiamiri interne si ca unde au lipsitu de o parte prudenti'a barbatiloru politici de statu, a fostu de ceea-lalte parte suferinti'a patriotica, in sperantia la unu viitoriu mai bonu, numai cā intregitatea patriei carea are mis-

sionea de a fi mama si sculu tuturoru sa no patimēscā ce-va.

Dēca in unu procesu asiā indelungatu patriotismulu popōreloru au datu atātea probe, pentru ce sa se recompenseze aceste acum prin atāt'a neincredere? incōtu, din caus'a unui pericolu imaginatu, si de care popōrele nemagiare nu s'au facutu culpabile, nici odata, indirecte sa se recomende de cātra unii deputati chiaru si sentinti'a de mōrte pentru nationalitāti.

Dupa noi joculu cuvintelor rostitu de cātra mai multi deputati magiari despre nationalitāti si in contr'a nationalitatiloru este unu jocu periculosu. Suntu departe de a amenintā, inse tocm'a din datorintia patriotica trebuie sa dāmu espressionem temerei nōstre, pentru ca nōue ni se pare, ba amu potē dice ca suntu convinsi, ca logic'a faptelor ne pōte lovi pre toli fāra deosebire si pericolulu susu atinsu ne pōte ingropā tesaurulu celu mai scumpu, la care privim totu cu asemeenea aviditate, acest'a este tesaurulu constitutionalismulu patriei.

Patri'a, credemu noi aru castigā cu multu mai multu, dēca pretensiunile deputatiloru nationali s'aru primi cu sänge mai rece, dēca s'aru judecā cu inim'a mai liniscita si dēca suntu gresite, cāci infalibilitatea nu pōte fi inscria pre stindardulu nici unei partide, s'aru combate fāra de a alergā numai decātu la provocarea reactiunei, absolutismulu, Sudslaviei, Dacoromāniei.

Pentru ceste din urma lipsescu elementele realitōrie si popōrele respective nu simtu lipsa de densele si de aceea nici nu le trece omeniloru seriosi asiā ce-va prin minte. Cele dintāiu nu le doresce nimenea, cāci cine aru schimbā buorosu libertatea cu arbitrarismulu; inse este periculosu a le zugravē de atātea ori pre parete, din causa ca in Europ'a suntu inca multe elemente de aceste si dēca le vomu pomeni adeseori vomu pati-o cu ele cā bab'a ce-si chiamā neincetatu mōrtea.

Sperāmu ca la desbaterēa speciale a novelei electorali, diet'a va fi mai calma,

Care este scopulu cetirei si cum trebuie sa fia ea — cetirea, pentru cā sa pōta corespunde pre deplinu scopulu ei?

(Urmare.)

Eu nu-mi potu inchipuf cum pōte cine-va acceptā avantajiu in literatura si progresu in sciintie felicitate si latite, cum pōte acceptā o cultura generale, pre cāndu tocm'a fundamentulu invetiamentulu e slabu!

Invet astfelu trebuie sa instruedie pre scolari, cā nu numai pāna suntu ei sub pad'i'a si dictatur'a lui sa cetēscā si invetie de frica; ci totu-dēun'a, din mare atragere, din dragoste adeverata si curata sa cetēscā si invetie, sa se deprinda a judecā si a intielege cetirea, cā apoi dupa esirea loru din scōla in lume, in viēti'a practica sa fia inradacinata in ei placerea de a se ocupā cu cetirea diferiteloru opuri si jurnalē instructive si de interesu comunu.

Dara sa me esprimu scurtu si la intielesu: Invet. trebuie sa instruedie pentru viētia, dara nu pentru scōla; pentru individulu care-i este lui incredintiatu spre crescere, dara nu pentru esamēnu! etc. etc. A' facutu unu invetiatoriu asiā si atāt'a? Atunci eu credu si sustienu ca a facutu destulu, ba au facutu intr'a-deveru fōrte multu, pentru ca a pusu basa buna si fundamentu adeveratu si bonu.

Dēca inse invet. n'a facutu asiā, si

si va trage mai bine sēm'a de tōte cuvintele ce resuna in casa dietei; ca propuneri cum a fostu a deputatulu N e m e s i u voru fi considerate, ca chiaru cuventāri cā a deputatulu Dr. P o l i t u voru fi respinse cu fur'a cea lunga a intolerantiei nationale.

Suntu unu statu compus din mai multe nationalitāti, nu inse fractiuni de nationalitāti, amu traitu mii de ani la olalta intre grele fortune si mari suferintie de totu felulu, si acum in secululu lumineloru sa nu mai putemu nici baremu t r a i la olalta?

Acest'a nu aru fi progresu ci celu mai crasu regresu.

Diet'a Ungariei.

B u d a p e s t ' a in 2 Iuliu 1874. (Cas'a representantiloru) s'a deschisu prin vice-pres. C. T o r m a la 10 ore.

Petitiiunile prezentate se transpunu la comissinnea petitiunaria.

Iul. H o r v a t h indrēpta cātra ministrulu de interne, care in siedinti'a de eri s'a declaratu pentru acceptarea proiectulu de resolutiune facutu in privinti'a cercurilor electorali din Transilvani'a, acēta interpelatiune: Are ministrulu de cugetu a substerne proiecte de legi relative la nōu'a impartire a cercurilor electorali din Transilvani'a si in legatura cu acēst'a relativu la regularea fundulu regiū, si cum va esecutā proiectulu comissinei centrali ce l'a primitu?

Ministrulu de interne contele S z a p á r y respunde, ca s'a delegatu o comissinne care are sa faca unu operatu despre acēsta afacere; ministrulu va studiā acestu operatu in detaiu si in sesiunea de tōmna inainte de ce se va esecutā numitulu proiectu de resolutiune va substerne inaintea Casei representative proiectele de legi necesarie.

I. H o r v a t h se declara multiamitu cu respunsulu pre care Camer'a lu ia spre sciintia.

Ig. H e l f y face cātra ministrulu

FOISIORA.

Imnu

la mormentulu Marelui Andreiu:

(Poesi'a de Z. Boiu, melodi'a de D. Cuntianu.)

- Romanime multu cercata,
Pune doliu innoitu;
Ca perdū-si o stea din ceriu-Ti,
Pre Andreiu Metropolitu!
Dā, Andreiu intāiu chiamatulu,
Dā, Andreiu aduncu oftatulu,
Ce cā viēti'a-si Te-a iubitu, —
Ah, Andreiu a adormitu!
- Viēti'a Lui de fapte 'nalte,
Cā diamante, siru de siru;
Mōrtea lui in suferintie,
Mōrte sânta de martiru!
Unde su lacrimi, unde-i jale,
Juste, cum suntu ale tale?!
Unde e alu loru finitu? —
Ah, Andreiu a adormitu!
- O! Parintele 'ndurārei,
Celu-ce totulu carmuiesci,
Care si 'n cercāri profunde
Totu-dēun'a ne iubesci, —
Pre Andreiu 'lu odichnesce,
Unde viēti'a infloresce!
Nemorirea si-a gatitu:
Dā, Andreiu, Tu n'ai muritu!

tenerime la tōte scōlele? etc. La acēst'a si alte obiectiuni de felulu acēst'a eu respundu deocamdata numai atāt'a: Rari, fōrte rari barbati rari si renomiti, nu numai din trecutu, ci chiaru si de astadi se voru aflā cari se reduca si deduca starea si aflarea loru cāa buna materiala si spiritala, la si dela fundamentulu celu bonu si tare pusu inca in scōla poporala prin invetiatori si respectiv pre sub a cāroru instructiune si educatiune elementaria au trecut; ci din contra credu ca cei mai multi, dēca nu toti, — au dupa Ddieu, au sa-si multiamēscā starea cea buna a loru numai si numai siesi — diligintei si talentulu loru, ori altui individu, pōte, care n'au avutu nici o inflōntia asup'a crescerēi loru; dara din norocire i-au sfatuitu si indrumatu etc.

Cu mare bucuria asiu ceti sa-mi pōta cine-va aretā numai vre-o cāte-va esemple contrarie parerei mele! ca adeca invetiatori sēu educatori s'au binemeritatu de chiamarea loru si ei au datu astfelu de barbati prin punerea fundamentulu celui bonu.

Dara sa concedemu si sa afirmāmu chiaru, — ceea ce dupa parerea mea nici decum nu se pōte —, ca toti barbati cei mari si renomiti cari au fostu si suntu totu atāt'i'a stelpi puternici ai natiunei nōstre, au pusu fundamentu bonu, basa buna, si ca de aici li se trage parte mare bun'a norocire si fericire a loru; atunci se nasce apoi intrebarea: ca ore

La aceste pōte-mi va obiectā cine-va ca dēca invetiatorii si instructorii nu au satisfacutu pre deplinu chiamarei loru pāna acum, apoi de unde avemu atāt'i'a barbati invetiati si bravi, si de unde atāt'a

presedinte respective către întregu ministeriu o interpelatiune. Oratorul motivându-și interpelatiunea sa pre largu atinge întâmplările din urma în ministeriul comunu de resbelu și-si exprime temerea, ca reacțiunea va începe a domni și influența Ungariei a scăde. De acea întreba: 1) Aprobăia ministeriul expresiunea ministrului de comerț ce o a făcutu acestuia în ședința dela 24 Iunie cu privire la puterea influența ce are ministerul ungaru asupra armatei? 2) Are ministeriul scire despre alocutiunea noului ministru de resbelu, în care nu amintesc de locu despre Ungaria și constituțiunea ei? 3) Scie ministeriul, ca reglamentulu celu nou de serviciu care pentru armata e lege, cuprinde dispozițiuni ce colidează cu legile sustatorice? 4) Are ministeriul de cugetu a substerne proiecte relative la protecțiunea constituțiunei?

Interpelatiunea se va dá ministrului presedinte.

Al. S. A. I. M. A. S. S. Y se róga de casa, că sa-i conceda motivarea proiectului seu de resbelu în ședința de Sambata seu la începerea sesiunei de toamna.

C. S. A. N. Á. D. Y pledeza, că sa se conceda motivarea pre Sambata. Camera 'lu respinge.

Casa trecendu la ordinea dilei continua desbaterea asupra proiectului electoralu.

Primulu oratoru Daniilu I. R. Á. N. Y i e contra proiectului și contra expectatiunilor antediluviane ale lui B. Ö. H. Y.

Gust. T. A. R. N. O. Z. Y are de a obiecta unele contra proiectului. Oratorul afla mai cu seama, ca proiectulu preste totu e numai o cărpitoră și densulu nu este amicalu astoru felu de cărpitori. Dupa o polemica mai lunga contra espunerilor de ieri ale ministrului de interne, oratorul substerne proiectulu de resbelu: Ministrulu de interne sa se indrumeze a substerne pâna la anulu nou unu proiect de lege electoralu independent și corespondentiu intereselor vietiei de statu și dreptății, care proiectu sa se bazeze în genere pre urmatóriele principii:

Se forméza cereuri electorali cu câte 100,000 suflete, cari tramitu câte unu deputatu.

Dreptulu de alegere e nemidilocitu seu midilocitu, unu dreptu electoralu de alu doile gradu. Celu dintâiu, se condiționéza:

1. prin unu mai inaltu gradu de inteligentia, care sa se dovedéscă prin testimoniu scolasticu seu prin positiune însemnata în societate;
2. prin o avere considerabila;
3. prin dreptulu de cetățieniu alu statului.

destui suntu aceia fatia cu multimea cea mare a poporului nostru? aici cine ce-mi va responde? a dice cine va: dá! aru fi mai multu chiaru și decâtu „plus quam“ . . . iera deca: nu! apoi de ce nu?

Pentru ca suntu atâtia ómeni nu numai bețărani d-ra și teneri neinvetiați și remasi în cultura din poporul nostru? pentru ce tocmă aceia cari au trecut nu numai prin școlile poporali elementare, dara chiaru și cei trecuti prin cele școlare superioare, cari dice ca un invetiatiu a cetii, a scire și computá bine etc. acum nu sciu decâtu ori de totulu prea puțin, ori apoi chiaru nimic'a? întrebundu: de ce nu sciu? seu de ce sciu asiá puțin? Pentru ce literatur'a noastră este asiá mica și restrinsa? Pentru ce avem noi asiá putine jurnale romanesce? dara pre lângă tota restringerea și micimea literaturii și a jurnalelor noastre în genere, pentru ce se intereséda ómenii atâtu de puțin de ele? Pentru ce autorii și redactorii se lamentéda adese ori, ca nu suntu spriginiti din partea publicului? Pentru ce stă literatur'a noastră asiá amortita și nespriginita fatia cu multimea cea mare a poporului nostru? Pentru ce poporul nostru este cea mai mare parte, atâtu de ignorantu, necunosctoriu, la chiaru disprețuitoriu și înca parte mare inamicu alu școlóloru? etc. etc. seu

Dreptulu mediatu condiționéza unu gradu mai inferioru de inteligentia. Totu insulu sa oiba atâtu îndreptare la alegere câtu are dreptulu de a pretinde. Sa se statoréscă unu terminu proporțiunatu, dupa a cărui decurgere sciint'a de a cetii si scire are sa intre în valóre cá condițiune minimale a dreptului de alegere. În urma sa se introduca votarea secreta și sa se statoréscă pedepse aspre pentru abuzuri.

Oratorul 'si motiveza proiectulu seu într'o cuventare mai lunga și observa la urma, ca proiectulu seu nu eschide acceptarea proiectului de lege de fatia.

Dupa acest'a ia cuventulu Dr. Politu, deputatul dela P. A. N. O. V. A. Oratorul începe cu asigurarea, ca granitieri de odióira nu facu politica de separatismu și lasa deciderea asupra sortiei patriei la Ungaria. Granitieri scin apretiu binele ce li s'a datu prin provințialisarea confiniului, și nu desconsidera nici greutatea periodului de transacțiune, dara densulu pretinde, că sa nu fa considerati de straini seu chiaru de inimici ei de fit egalu îndreptatiti ai patriei. Novel'a electoralu din cestiune nu o pôte primi oratorulu, fiindu ca ea însăma cu privire la 1848 unu regresu și nici decum unu progresu. Oratorulu vede, ca Ungaria a facutu în an. 1848 nu unu pasu, ci o saritura formale dela conservatismu la democratia, și pricepe ca diel'a de atunci a avutu mai multu în vedere magiarismulu decâtu ungurismulu. Acestu principiu alu suprematiei magare stă înse în contrastu directu cu democratia adeverata. Déca în novel'a ce stă în desbatere predominesc numai consideratiuni de suprematia, atunci legea acest'a electoralu nu desvólta bazea democratia, ci celu mai nedemocraticu momentu din legislatiunea anului 1848, atunci ea e retrogradu. Oratorulu acceptéza principulu democraticu dela 1848, dara asiá, cá ael'a în estindere deplina sa se desvólte logicu. Parlamentulu trebuie sa resfrânga cu fidelitate toti factorii statului, trebuie sa fia unu microcosmu alu întregii natii și nu numai elu unei nationalitati. Acest'a se pôte ajunge înse numai prin sufragiulu universalu. Dr. Politu e de parere, ca Ungaria cu tempulu seu va fi Helvetia resarităna seu va încetá de a mai fi.

Suprematia magara s'a cumperatu la an. 1867 cu pretiulu dependintei Austriei și acest'a va para-i pre Ungaria indata ce 'si va aflá alti aliați, de acea magarii mai bine sa se împreune cu nationalitatele patriei. Capitulu din novela care tractéza despre procedur'a penale și care dupa marturisirea ministrului si întórce acutiunulu seu contra nationalitatiloru, trebuie sa o condanne oratorulu. Aci se pune întrebarea de putere și se uita proverbulu: Hodie mihi, cras tibi. Acest'a

deca e reconosctoriu, apoi pentru ce i se pune invetiamentulu obligatoriu? Pentru ce se inmultesc judecatia? pentru ce creste asiá tare numerulu proceselor? Pentru ce atâtea institute de corectiune — cartiere? pentru ce votéza dieci și sute de mi — pentru aceste institute? etc. etc. pentru ce atâtu ignorantia către înbratisierea meserielor felinute? pentru ce dara, de trei ori dorere! pentru ce atâtu lipsa si seracia în poporul nostru? cine, cine ce-mi va responde?

Eu la tóte întrebările acestea voi responde fórtu simplu ca adeca:

Nimic'a alta nu e și nu pôte fi causa, decâtu: școlile cele rele — vréu sa dice noi invetiatorii cei slabi; procedur'a cea fórtu gresita la propunerea invetiamentului în școlile poporali; seu mai scurtu: instruarea pentru școlu — esamenu, dara nu pentru vietia. Cum va avea cineva dragoste și placere către lectura deca elu nu pôte cetii? ci numai din cându în cându, d'abiá dupa multa și mare ostentia 'si forméza câte o propuneri! bucurându-se multu ca au potutu cetii și asiá — reu; și încerca apoi a esplicá si altor'a intielesulu cuprinsulu acelei bucăti — cu totulu altimintrea. Eu amu auditu pre multi ómeni dicendu: „Asiá 'mi place cetirea cărtilor de tare încátu nu potu

purcedere prea aspra a magiariloru contra nationalitatiloru se va poté întrebuintia óre cându din partea unui guvernulu reactiunariu charu contra magiariloru. Oratorulu aréa apoi câtu de nesuficienta este representatiunea confiniului în parlamentu și face propunerea, cá teritoriulu confiniului militariu sa fia privitu în proiectulu de resbelu alu comisiunei centrale relativu la nóu'a impartire a cercurilor electorali de unulu, care trebuie sa fia în modu deosebitu consideratu, asemenea cá si Transilvania. În urma oratorulu aludeza la fortunele de cari este amenintata Ungaria din partea cestiunei orientali și de acea admonéza pre magiari, sa-si asigureze pâna e înca tempu prin institutiuni adeverate democratice iubirea și devotamentulu nationalitatiloru. Oratorulu sferiesce apoi cu semnificative cuvinte: „La Philippi ne vomu revedea!“

Finea acest'a din cuventarea lui Politu descépta o viaa nelinisce și Iulu S. O. H. W. A. R. Z. respinge acest'a amerintiare. Politu deslusu mai tardiu acest'a „neintielegere“ și asigurá, ca densulu a intielesu s b expresiunea la „Philippi“ pre magiari și pre serbi împreunati într'o tabera, de alta parte pre inimiculu comunu.

I. S. C. H. W. A. R. Z. combate sufragiulu universalu și aréa prin numerose esemple, ca acest'a nu se pôte considerá de mesura liberalismului. În Helvetia cantonulu Genf cu unu censu mare e celu mai liberalu și mai tolerantu, pre cându cantonele ce n'au nice unu censu (Uri) suntu ultramontane și hyperconservative. În Belgia indata ce s'a redus censulu au cascigatu clericali prevalenti'a. Mocșary a relevatu ca celu mai bunu correctiv contra coruptiunii e sufragiulu universalu, dara acestu correctiv se va poté ajunge mai bine prin largirea cercurilor electorali și micșiorarea numerulu abligatiloru. Oratorulu atrage atentiunea Casei asupra impregiurării: ca alegatori sa nu voteze dupa comoné, ci cu totii la unu locu. Oratorulu nu pôte sa pricepa, pentru ce n'a luat partid'a de-kista în consideratiune mai bine proiectulu de lege alu lui H. O. R. V. A. T. H., decâtu cărpitor'a guvernului. De altimintrea oratorulu prime-ce novel'a din cestiune de base la desbaterea speciale și substerne numai proiectulu de resbelu: Ministrulu sa se indrumeze cu intetire, a substerne la tempu unu proiect de lege despre incolatu pentru cá sa se ia în registrulu alegeriloru numai cetățienii adeverati ai statului seu pentru cá registrele sa se póta corige eventualmintre dejá cu ocaziunea primei revisiuni.

Budapest'a 3 Iuliu 1874 (Casa reprezentantiloru) s'a deschis prin vice-pres C. T. O. R. M. A. la 10 ¼ óre.

„mi-amu cumperatu și cárti (mi le aretau pre ladi, pre laviti, pre grinda etc. afumate și pline de pravu) și mi-asi mai cumperá, dara deca nu potu cetii iute și bine, apoi la ce — de ce —, sa dau bani pre ele și sa stea pre politica (pre unele locuri e o scândura pusa la grinda, pre carea o numescu politica) și pre grinda“ etc. „Asiu pluff și cetii fórtu bucuros si cu mare placere novele (adeca jurnale, ca poporul asiá le numesce) dapoi în novele înca și mai greu și reu potu cetii“ etc. etc., și câte alte esemple de felulu acest'a asiá mai potea reproduce dela poporu, ca totu atâtea dovedi tari și mari ale asertiuniloru mele; înse le allu de prisosu, de óre-ce sciu ca unele cá acestea fia-cărui suntu cunoscute.

Acum — din cele pâna aici insirate usioru se pôte vedea progresulu și latirea culturii ce aru resultá din cetirea cea buna și regulata, apoi din priceperea și judecat'a celoru cetite; dara apoi prea usioru eata — de trei ori dorere!!! — se vede regresulu și romanerea în cultura câtu suntu de mari si puternice; și dia ce cauza? Eu dice ca simplu numai și numai din causa procedurii metodice gresite, din a cetirii rele, fâra intielesu și judecata.

(Va urmă.)

Deputatul alesu la Radna d-lu Popoviciu Desseanu trecându termenulu rezervatu de 30 zile se declara de definitiv verificatu.

Em. H. U. S. Z. A. R. doresce sa faca către ministrulu de interne o interpelatiune. Dupa dispozițiunile novelei electorali din cestiune listele electorali permanenti trebuie sa se compuna înca în anulu acest'a. De-si casa reprezentativa va terminá discussiunea asupra legii electorali înca în sesiunea acest'a, totusi e înca întrebare ca resolvi-va casa magnatiloru acestu proiectu de lege și atunci si listele permanenti nu se voru poté compune în anulu acest'a.

Stându lucrulu astfelu oratorulu nu pôte sa pricepa pentru ce se prolongesco fara nici unu folos sesiunea de acum și de acia întreba pre ministrulu de interne, de are de cugetu a modifíca cá sa se resolvésca proiectulu electoralu într'unu astfelu de tempu, câtu pregatirile sa se póta gata înca în anulu acest'a?

Ministrulu de interne S. Z. A. P. Á. R. Y respunde, ca nu pôte sa lipsze cu acuratetia tempulu, în care casa magnatiloru și va începe discussiunea asupra proiectului memoratu, dara se va nesufi a lucrá într'acelu, cá acest'a sa se întemple câtu se va potea de iute, pentru cá preparativele sa se póta esecutá înca în anulu acest'a.

Em. H. U. S. Z. A. R. se declara multimitu cu responsulu pre care casa lu ia spre sciintia.

Urmându ordinea dilei se continua desbaterea asupra novelei electorali.

Cá primulu oratoru ia cuventulu Val. S. O. L. Y. M. O. S. S. Y. Densulu face guvernului grele și amare imputatiuni, pentru ca elu nu s'ie sa faca altu ce-va decâtu sa restringa drepturile poporului.

Legea din cestiune despóie pre mi de cetățienii de dreptulu electoralu și nu coresponde de locu recerintielor d'iu tempulu de fatia. E înca tempu a face o lege mai buna de acia ministrulu sa-si retraga proiectulu de lege. Oratorulu lu respinge și votéza proiectulu de resbelu substernutu de către I. R. Á. N. Y. i.

Colomanu T. I. S. Z. A. și deschide cuventarea cu declaratiunea, ca elu va votá pentru acceptarea proiectului electoralu. La începutu oratorulu are numai de cugetu a espune pre scurtu punctulu seu de vedere și alu colegiloru sei de principii. Proiectele de resbelu substernute ieri și unele expresiuni lu constringu sa faca espuneri mai estinse, de acea oratorulu cere indulgentia camerei. Aci fu interruptu de unu asiá puternicu „Sa audim!“ câtu nu se mai potú indoi despre interesulu cu care se acceptau din tóte părțile espunerile sele.

Mai întâiu întorcându-se către B. Ö. H. Y. declara oratorulu, ca densulu este unu amicu resolutu alu democratia și alu progresulu democratia graduatu. Acestu punctu de vedere nu-lu parascesce nici în modulu celu curiosu, cu care a desvolutu ieri unu deputatu democratia, căci acest'a nu este democratia, ci o calumniare a democratia. Lovitur'a fú intielesă, de aci se esplică aplausulu urmatu dupa aceste anteedentii.

D'iu B. Ö. H. Y. și colegiloru sei conservativi de principii le dá T. I. S. Z. A. sa pricepa, ca la noi democratia trebuie sa se considere de o fapta, care nu se mai pôte sguđu și care trebuie numai sa fia condusa astfelu câtu sa se póta impacá cu libertatea și cu statulu. În urma li ad ce esemplulu conservatiloru din Engleter'a înainte, dela cari potu sa invetie, nu suprimerea ci garantarea libertății și bun'a conducere a democratia.

Trecendu la proiectele de resbelu substernute oratorulu respinge tóte acele propuneri, prin cari s'aru prorogá crearea unei legi electorali. Densulu doresce cá d-já diel'a cea mai de aprópa sa se constituie pre unu temeu de norme electorali mai bune. Intorcându-se către propugnatoriul sufragiului universalu declara, ca se însăfia aceia, cari sustieniu ca dreptulu de alegere este innascutu fia-cărui omu. Póte-se eserciá dreptulu de alegere altimintrene decâtu numai într'unu statu? Nu. De acea dreptulu de

alegere nu p^ote sa fia eflosulu statului naturalu, ci numai eflosulu vietiei de statu. Statulu ce e dreptu e indatoratu la tota intemplantu a se nisuf ca toti fi sei seu dicemu toti copiii sei sa aiba cultur'a si calificatiunea de ajunsu la eserciarea acestoi dreptu. Pana candu acesta calificatiune nu se afla, pana atunci introducerea sufragiului universalu va ave numai influentie rele.

Se ataca censulu si la prim'a vedere se pare ca este drepta imputarea facuta de contrarii censului: Cu ce dreptu cualifica togm'a 10 fl. de contributie si nu 8 seu 9 fl. pre cetatienu respectivu de alegatoriu? Dara Tisza se nisuesce a respinge imputarea provocandu-se la norme despre etate. Ac'i inca se p^ote intrebati: Pentru ce se receru togm'a 20 ani si nu 18 seu 19 ani? Intr'a de veru ca se afla geni de 16 ani si natarai de 80 ani. Aretandu oratorulu ca nici votarea secreta nu este practica si folositoria se in'ore c'atra deputatulu dela Panciova Dr. Politu.

Mai intaiu lovesce oratorulu pre Csánydy care in nevinovati'a sea aplauda espuerile lui Politu si in urma se pomeni cu citatulu „La Philippi iera ne vomu vedé.” Dechiaratiunea ce a datu Politu provocatu fiindu de c'atra I. Schwarz a fostu, continua oratorulu, mai vatematori'a decatu insusi citatulu. Cine suntu cei ce 'si dau rendezvous la Philippi? Spiritulu insetatu de resbunare alu lui Cesaru si uigatoriulu lui Cesaru, Brutu. Cum se p^ote deduce de aici o intemplantu fratiesca a inamicului comunu, oratorulu nu intielege. Dara densulu ca ori si carui altu membru din casa nu-i pasa de amenintiarile susu amintite. Ce urmari a avutu „intalnirea nostra la Philippi”? Suprimarea generale, despoierea sfortiata de ori ce nationalitate, in care suprimere tote nationalitatile su gamutu pana candu Ungari'a cea tenace i-a eliberatu de sub acelu jugu. De altmintrene nu e de miratu candu Politu declara ca nov'a din cestune e indreptata contra nationalitatiloru si candu o condamna, pentru ca acest'a a facutu si unu deputatu magiaru. O atare purcedere in parlamentu oratorulu o numesce: usoritate culpabila de munte. Acest'a alusiune privesce pre Mocari.

Politu in locu de a dice ca Ungari'a nu p^ote esista decatu ca Helvetia resaritata sa fi disu mai bine ca Ungari'a va inceta, pentru ca unu statu federativu nu este statu ungurescu. Oratorulu se provoca la statele libere americane cari formeza numai unu statu nationalu cu o limba oficiala. Candu unii la noi voru voi sa faca din Ungari'a Helvetia resaritata, atunci apoi ne vomu intalni la Philippi, unde va fi o imbratisiare, care va potea tranti la pamentu pre ambele parti si atunci eara numai magiarismulu va elibera nationalitatile (de sub jugulu reactiunei). Politu a pronunciatu citatulu seu in limba germana. De vomu trebui sa ne intalnimu vre-odata la Philippi, atunci densulu seu nu va mai vorbi publice seu numai in limba germana. Politu amintesce eventualitatea unui regimu reactionariu de c'atra Vien'a, care va inl'orce paragrafiu penali din legea electorale contra magiarilor. La aceste raspunde Tisza: La unu atare tempu ori vomu vota pentru proiectu ori nu, vomu fi barbati linisiti.

Au mai vorbitu Csiky, Gubody si Helfy contra, Aug Pulszky pro insee numai c'atra bance gode.

In „Tromp. Carpatiloru“ Nr. dela 23 Ioniu gasimu unu articulu interesantu din Macedonia, din care reproducemu si noi urmatoarele:

„Dupa cum va este cunoscutu, domnule redactoru, romanii din Macedonia, din Epiro-Thesali'a si din Albani'a, fiindu forte speculanti si intreprindietori, si ne avendu in patri'a loru natala unu campu destulu de vastu spre a-si esercita acestu talentu alu loru, s'au departatu din sinulu ei multi dintr'ensu, si s'au stabilitu in diferite parti ale lumii si mai cu seama in cele mai principale centruri si debusiuri de industria ale Europei, unii ca comer-

cianti, altii ca bancheri, ca artisti, ca intreprenori etc., in catu, pana la inceputulu secolului actualu mai totu comerciulu Turciei cu Europ'a era in manile romaniloru macedoneni si a chiotiloru (greci de la insula Chio.)

Destulu este sa scie cine-va ce era orasiulu romanesco celu mare si splendidu ala Moscopolei pre la secolulu XVIII ca sa n'iba nici o indoiala asupr'a acestui adeveru. Totu din acesta cauza au emigratu si s'au stabilitu si in tier'a romanesca mai multi romani din Macedonia, din Epiro-Thesali'a si din Albani'a, cari gratia pomenitului talentu de ginta alu loru, au ajunsu sa-si faca in sinulu numelu loru veche (Romani'a), positione importanta. Numele domniloru Germani, Hagiade, Leon Gh'ca, Dumb'a, Nicolache Mhalu, Gog'a, Danu, etc. este o dovada incontestabila diseloru mele.

Dara, nu sciu deca a-ti observatu unu lucru forte exceptionalu si camu ciudatu la acesti romani emigrati. Acesti fu deportati de patri'a loru natala romana (de aici), nascuti si crescuti de parinti romani si in familie romana, n'au facutu nimicu pentru cultivarea seu celu putienu pentru conservarea limbei loru materne si prin urmarea nationalitatii loru romane in sinulu patriei loru natala. Ba, din contra d'loru, dupa ce au facutu studiulu loru in scolele grecesci ale patriei loru romane incependu dela *αλφα βήτα*: (alfa, vita) si terminandu cu psaltirulu seu cu gramatic'a limbei grece si cu istoria si autorii greci si Greciei antice, au devenitu moralicesce si sufleteste, greci; pre cata vreme trapesc si naturalmente suntu romani. Pre langa acesta fatalitate a romanismului, se intempla ca la venirea pomenitiloru domni si ati romani din Macedonia in tier'a romanesca, grecismulu sa aiba inca preponderantia si se predomina in Romani'a, ast felu incatu nu numai romani veniti din Turcia, cari erau adapati deja de doctrina panelenismului se credeau deja greci, ci inca si tota elita nationalei romane din Valahia si din Moldova, chiaru somitabile si omeni din statu, cari conduceau in acea epoca navea intereseloru nationale si a tierii romane, simtiau o mandria si considerau ca o eticheta de nobletia a vorbi elenesce, care mai de care, mai radicalo. Era o onore pentru persona si pentru familia loru a purta numele de: nu-romanu, (caci romanii se numeau pre atunci prosti si tierani robiti: era in fine a la mode a vorbi si a scrie grecesce, a avea sperinta de: *Αρχον*: (arhon adeca boeriu greco); pentru aceste cause d'cu si impregiurari, romanii din Turcia asiedati si imbogatiti in tier'a romanesca nu numai ca n'au facutu nimicu in favorulu limbei si alu nationalitatii loru parintesci, ci din contra tineau asi de multu la grecismu, incatu lucrau pentru densulu si faceau totu ce-le era cu putintia, chiaru si cu vatemarea intereseloru nationalitatii si limbei loru materne, si cu o paguba imensa a romanismului.

Dicu cu o paguba a romanismului, pentru ca unii din domniele loru, precum este d-nu baronu Sin'a, romanu din Moscopole; d-nu Dumb'a din Vien'a, romanu din Vlaho-Blatia; d-nu Visita, romanu din Minciu (Metiova) si altii, nu s'au marginitu numai intru a funda o academie si alte stabilimente instructive si de utilitate publica in Atena — lucru, care n'aru fi blamabilu ci laudabilu, caci nu-i opreste nimicu dea fi fileleni — ci au trimisu bani si au contribuitu, seu ca se dicu mai bine, ei au fostu caus'a, ca s'au fondatu scole grecesci in patri'a loru natala romana, si se platescu profesori greci de limba grece, cari in clasa si in convorbirile cu elevi loru, lasa pre nesimtite sa se strecoarie in fraget-le animi ale eleviloru romanasi ideii si principii defavorabile limbei loru materne si vatematori'e nationalitatii loru romane; astfelu in catu acesti profesori greci, platiti de c'atra Macedono-romani stabiliti in strainatate si asiedati ca n'isec insecte parasite in scolele comuneloru romane, faceau si facu inca da junimea studiiosa romana, nu niste omeni si cetatieni instruiti numai prin limba grece, ci si niste ade-

verati si infocati discipuli ai doctrinei paneleniste si niste renegati mai fanatici si mai periculosi de catu chiaru grecii cei adeverati.

Care va se dica ca, prin banii unui romanu, c'ascigati pre teritoriulu Romaniei si din sudorea muncitoriloru clasasi, se sapa gropa romanismului; cu armele Romaniei se propadescu fii sei dea drept'a Dunarii!

Spre a se incredintia romanii de-a stanga Dunarii, ca atare este funestulu rezultatu alu scoliloru grecesci infintiate de romani macedoni, in patriile loru romane, trebuie sa citiedu cati-va dintr'acesti discipuli ai Marel, dise ideii (care este crearea unui imperiu elenu in Orientu cu capital'a lui Constantinopole si marea biseric'a a fanarului — in geamiulu Sant'a Sofia) producto alu pomeniteloru scolle grecesci de pre la noi.

D-nulu Colovo, medicu in Bucuresci nascutu si crescutu de parinti romani in comun'a curatu romanesca M-ru (Mih'a) pre potele orientale ale muntelui Pindu, care nu scia nici o vorba grecesca mai nainte de a se duce la scola, si a carui mama nu scie nici acum chiaru grecesce. Si deca cine-va nu ne-aru crede si aru voi sa verifice acest'a prin propriile sele simtiri, n'are de catu se visitiede pre mama d-lui Colovo, care se afla la Bucuresci langa fiulu seu Colovo, si care de mai multe ori fiindu, de fatia la disparte ce din intemplantu aveau locu intre fiulu seu, care pretindea si sustenea ca atatu d' lui catu si cei-alti romani de pre aici suntu toti Eleni seu Eleno — Valah, si intre alti macedoneni cari diceau ca suntu romani si d-sea si toti cei-alti concetateni ai sei; betran'a sea mama, d'cu, fiindu presinte la disparte de acesta natura, luandu de mai multe ori cuvintulu, i dicea in dialectulu Macedono-romanu, pre care singuru p^ote alu vorbi si intielege: Taci hiliu (fiule): taci; ca romani him (sontemu.)

D-nu Stamp, romanu din Minciu, care nesciundu carte nici grecesca nici romanesca nu pot vorbi seu intielege bine nici limba grece nici limba romana, ci numai limba sea materna, adeca dialectulu Macedono-romanu; si cu tote acestea pretindea si d-lui ca este elenu!

Asia dara, d-loru et consortum, nu numai ca suntu gati a sacrificia trecutul, presentele si viitoriulu romanismului, si gloria strabuna pre altarulu panelenismului, dara inca simtindu necesitatea de a se recomanda adeveratiloru eleni — cari intre densi i califica de scoicoti, nominandu-i Cutio Vlasi si despretiundu-i — printr'unu zelu exageratu, seu ca sa dicu mai bine, nebunu, pentru propagarea si prosperarea panelenismului, suntu in stare se impusce pre celu ce le aru dice ca nu suntu eleni ci romani.

Amu fostu silitu sa amintesce persone, nu pentru ca vreau sa atacu pre cineva ca individu seu sa facu personalitati; nu! departe de mine acesta idee pentru ca, dupa mine, fa-cine este liberu a-si avea principiile sele si a-si exprima opiniunea sea, fia chiaru gresita; ci ca sa demonstriedi ceea ce amu spusu in privintia rezultatului scoliloru grecesci infintiate in comune romanesce.

Deca reulu s'aru fi marginitu intru stat'a, totu era sa fia ce-va de prigrisitu. Condu'ta inse cea antinationala a romaniloru bogati, aflati in strainatate, pune in gura panelenistiloru greci seu romani greciti prin scolele grecesci, n'isec argumente seu ca sa dicu mai bine, n'isec solfme asi de induplecatorie si de creditu in o hitu poporulu romanu incatu nu le p^ote combate nici refuta cine-va, chiaru cu argumentele cele mai rationale si deca aru fi chiaru unu Cicerone si Demostene, pre cata vreme vorbesce poporulu igno-rantu, care este positivu si nu vrea sa scie de ideii si de theorii. Da, partisanii marel ideii, profita de acesta ocazione spre a poté dice romaniloru de pre la noi:

„Mai, prostiloru, ce totu mai vorbiti de gramat'a si de carti romanesci! N'aveti ce face cu ele, nu ve suntu de nici unu folosu. Nici poteti igainta in lumea acest'a si a ve mantoi in vieti'a eterna decatu prin gramatele elenesce. Nu ve-

deti pre dnii Sin'a, Dumb'a, Germani, Hagiade, Tosti'a, Nicolache, Michail etc. — domniele loru suntu negresitu buni patrioti, omeni mari si cu minte, cari voiescu si lucrédia pentru binele patriei loru Asia dara deca gramatele romane, deca invetiarea in scole a limbei romane ne aru folosi pre noi romanii; deca aru fi fostu unu bine pentru patria, se intielege ca barbati asi de buni, asi de mari, asi de intiepti, precum suntu Sin'a, Dumb'a etc. era se ne indemne prin vorbe si prin fapte, era sa ne recomande si sa faca totu ce le era cu putintia, ca in patri'a loru sa fia scole romane, iera nu elene si ca junimea romana a patriei loru sa invetie carte romana iera nu grecesca. Dara domniele loru n'au facutu acest'a, ci din contra, sciundu ca un'a ca acest'a aru fi vatematori'a patriei loru natala, nu numai ca n'au recomandat'o ba inca au si oprit'o prin fondarea de scole elenesce si prin platirea profesoriloru greci si de limba grece, cu banii d'loru proprii, leta domniele loru au insintatu si s'au facutu omeni mari prin limba elena, ce au invetiat'o in copilaria loru, candu erau aici ca si noi, totu in scole grecesci, aflate aici de candu datedia religiunea nostra parinti'esca. Cui trebuie sa credemu noi? Dupa cine trebuie sa ne luamu? continua panelenisti — dupa patriotii si bunii romani Sin'a, Dumb'a etc. cari infintiedu si sustienu in patri'a loru si in alte parti scole elene, seu dupa acesti dascali de limba romana, care viu aici cu prostele gramate romanesci, ca sa ni le invetie prin case si in ulitie, intocmai ca colportorii, cari vendu marfa pre spatelile joru? ganditi-ve bine fratiloru — mai d'cu discipuli doctrinei paneleniste — nu ve lasati a fi insielati de frumocele vorbe ale acestoru dascali platiti de propagand'a papistana ca sa ve convertesca din ortodocsie (asiá spunu ei norodului), luati in seama se nu ve amagesca. Si in fine, incheia haranga loru, dicendu poporulu, deca veti tramite copi vostri la scol'a elena, si voru invetia carte elenesca, potu ajunge intr'o di ca Sin'a, ca Dumb'a etc. cari au invetiatu aici totu carte elenesca; iera deca ii veti tramite la scol'a romana si voru invetia gramate romanesci, voru deveni papistasi si voru fi miserabili ca Cara-Vlahii tierani, care invetia carte romanesca, seu ca acesti scapatati dascali!“

Dintre romanii din Turcia, stabiliti in Romani'a, trebuie si este dreptu sa esceptiamu din categorii'a acest'a pre reparatulu d. Casacovici, care si-a lasatu tota starea lui pentru infintiarca de scole romane in patria sea natala seu in alte parti ale Macedoniei. Era unu romanu infocatu, care vorbia, scria si lucra neincetatu pentru introducerea limbei romane in scolele si in bisericelile romaniloru din Macedonia si din Epiro-Thesali'a, si care n'au facutu totu ce a fostu cu putintia spre a isbuti la acest'a.

Ceea ce inse me face sa me miru si sa me intristediu si mai multu este, ca reulu acest'a a fostu mostenitu si de copii susu disiloru domni romani macedoneni, betranii, cari, dupa cele ce amu spusu, s'au dusu de aici in Romani'a si ainrea nesciundu sa cetesca si sa serie de catu gre'esce; sosindu in Romani'a au gasitu aci in tempulu fanariotiloru, seu putienu mai pre urma, candu era inca la moda *Αρχον τάδε* (Arhon cutare) unu outrementu destulu de abundantu alu grecismului, acei romani, d'cu, potu sa fia cam justificati si scusati de susu aretat'a condu'ta a loru antinationala. Copii loru inse, nascuti si crescuti in Romani'a, unde au primitu o educatiune si o instructiune nationala (romana); si s'au impamentenitu bucurandu-se de tote drepturile civile si politice de cetatienu romanu fara nici unu altu titlu, afara numai de acel'a alu originei loru romane din Macedonia; domniele loru, d'cu, sa urmedie totu acer'asi funesta condu'ta vis-a-vis de patri'a natala a parintiloru loru; sa se arete asi de nepasatori pentru sörtea nationalitatii loru in patria cea adeverata a loru si a parintiloru loru; sa nu facu nimicu pentru conservarea limbei loru materne si a nationalitatii loru romane in

părțile acelea unde s'au nascut parinții lor și chiaru unii din domni; acésta este unu misteru pentru mine și pentru românii de aici cari nu vreau sa-si pârda limb'a și nationalitatea lor; este unu scandalu pentru toti românii cari consideră pierderea limbii lor și a nationalității lor române ca o fatalitate pentru noi românii de pre aici și ca o paguba generală, nereparabilă, a națiunii române întregi!! (Va urmă')

Varietăți.

*** Dupa cum anuciaseramu esamenela in Institutulu nostru archidieceo sanu teologicu pedagogicu au decursu de Joi 20 Iunie pâna eri, dupa program'a următoră:

Program'a

esamenelor publice pentru Semestrulu II an. scol. 1873/4 la institutul pedagogico-teologicu alu archidieceo gr. res. ardelen. (Inainte de amédi inceputulu la 8 ore, dupa amédi la 3 ore.)

Joi 20 Iunie inainte de amédi: Pastoral'a clericiei an. III prof. Hanni'a. Moral'a cler. an. II prof. Candrea.

Dupa amédi cler. an II, III și ped. an. I prof. Popescu.

Vineri 21 Iun. inainte și dupa amédi: Istori'a bisericésca și Isagogi'a cler. an. I prof. Dr. Puscariu.

Sambata 22 Iun. inainte și dupa am.: Geografi'a clericiei an. I, II și pedag. an. I prof. Candrea.

Luni 24 Iun. inainte și dupa am.: Cantările și tipiculu bisericesc.

Marti 25 Iun. inainte de am.: Pedagogi'a cler. an. III. Dreptulu can. cler. an. II prof. Popescu.

Dupa amédi: Catecheti'a cler. an. III. Religionea pedag. an. I prof. Hanni'a.

Mercuri 26 Iun. inainte de am.: Sciințele naturali clericiei an. I, II și ped. an. I prof. Dr. Puscariu.

Joi 27 Iun. inainte de am.: Dogmatic'a cler. an. I prof. Popescu.

Dupa amédi: Retoric'a cler. an. III, prof. Candrea; Essegetic'a cler. an. II prof. Dr. Puscariu.

Vineri 29 Iun. inainte de am.: Grammatic'a cler. an. I, II și pedag. an. I prof. Dr. Puscariu.

Sambata 29 Iun. inainte de am.: Doxologi'a și incheierea anului scolastic.

*** Majestatea Sea Imperatulu și Regele Franciscu Iosifu I, va petrece la Ischl pâna la plecare Majestății Sele Imperatéssei și Reginei la baile din insul'a Wighit in Angli'a.

*** Imperatulu Germaniei va petrece in Gastein dela 16 Iuliu pâna la 6 Augustu.

*** Archiducele Albrecht a plecatu in 7 Iuliu c. n. la Varsiovi'a spre a salutá pre Imperatulu rusescu. Se dice ca Archiducele va petrece tempu mai indelungatu in Russia.

*** Oficiulu contumatiale alu Oituzului s'a stramutatu la Porian'a sarata unde dela 1 Iuliu c. n. si-a inceputu functiunile sele.

*** Productiune musicale a fostu in 28 Iunie esecutata de elevii scólei musicale din locu, sub conducerea instructorilor Gruber et. Hinke. Program'a constá din septe numere scóse din operile celor mai renumiti barbati musicali.

Interesulu ce ne léga deosebitu de acésta productiune este afara de iubirea artei, ca mai multi tineri romani inca au luat parte activa la productiune. Asiá: Emiliu Bardosí, Augustinu Unguru, Eugeniu Rosc'a, Victoru Rosc'a, Petru Rosc'a, Basil. Vancea, Camilu Petri, Octovianu Petri, Fratesiu, Corneliu Romanu, Valeriu Romanu, Alesandru Pop'a, Aureliu Pop'a. — Scóla acésta e scóla privata și numera acum 75 elevi (cu unu onorariu de 2 fl. pre luna).

*** Mercuri sér'a pre la 9 ore, tocm'a cându pompierii de aici se deprindéu in piati'a casarmei celei mari, se escá focu in suburbiulu Iosefinu, care fú stinsu indata. Daun'a este neinsemnata.

*** Dupa dispusetiunile cele mai nóue, I. imp. Archiducele Albrecht, inspectoru generale alu armatei și Maresialu va sosi la finea lui Augustu in Sabiuu.

*** Regimulu Romaniei a transpusu consiliulu districtuale Râmniculu-Vâlcei cererea ingineriului I. Frank din Sabiuu de a fi spriginitu la studiile preliminarie pentru drumulu de feru Râmniculu-Vâlcea — Dragasiani — Slatin'a.

*** In Duminec'a trecuta s'a escatu unu conflictu intre grecii și jidovii din Constantinopole. Unu copilu de grecu fu omoritu și aruncatu in mare.

*** Spaim'a remediu contr'a friguriloru. Unu doctoru fu chiamatu la unu tieranu, care avé nisce friguri grozave. Elu îi ordoná, pre lángra altele și o baia de apa rece.

A dóua di venindu iérasu, intréba de starea bolnavului.

— Vai! domnule doctoru, îi dice fratele bolnavului; mi se pare ca bai'a i-a facutu mai reu, căci este jumetate mortu.

— Cum se póte!... póte ca l'ati lasatu prea multu in baia?

— Se póte... o fi ast'a... de óre-ce s'a ruptu funeá...

— Funeá? striga doctorulu cu spaima; dara ce are a face funeá?

— Apoi sa vedeti; noi n'avemu baia... de acea l'amu legatu cu o fune de subsuori și l'amu lasatu in putiu... Dara elu abia simtiendu ap'a rece, incepú sa se svercolésca astu-feliu încátu fune s'a ruptu și elu a caditu la fundu, de unde l'amu potutu scóte abia dupa dóue óre.

Doctorulu esaminandu din nou pre bolnavu se asigura ca erá numai cuprinsu de spaima, dara ca frigurile dupa acea baia minunata, iu lasasera cu totul.

*** Iules Ianin, supranumitu și regele Foisioerei, unulu dintre cei dintâiu beletristici francesi a muritu.

*** Se vorbesce ca carlistii au impuscatu pre unu oficeriu prusianu in Estella.

*** Curierulu de Iasi aduce o notitia umoristica cam de cuprinsulu urmatoriu. De cându a aflatu porcii din Iasi, ca carnea lor nu se mai mananca, pentru ca la Universitate s'a spusu intr'o prelegere ca ea contine trichine, umbra mandrii și fâra sfiála in libertatea cea mai mare pre strade. O deosebita predilectiune au ei pentru piatiile publice. In piati'a Sft. Spiridonu au intalnit cele mai dese. Aci se aduna porcii pre la 10 óre dimineti'a, mici și mari, de tota verst'a, fâra deosebire de sexu, incepu conversatiunea lor cea armoniósă sub ochii sergentiloru politiei, cari privescu cu órecare interesu și atentiune la adunările acéste. Si in adeveru porcii acésti'a și merita tota consideratiunea, pentru ca ei curatia piatiile publice de tóte resturile dupa numerósele vendiari de legume, póme și de alte victualie. — Totu asiá se bucura și cornutele de libertatea lor cea vechia. Si pentru ce sa nu se bucare intr'o tiéra libera tóte creaturile, fâra deosebire de limba, de libertatea și egalitatea individuala garantata prin constitutiune?

Locu deschisu.

Aciliu, 22 Iunie s. v. 1873.

Domnule redactoru! In nr. 47 alu „Teleg. Rom.“ amu intempinat pre neasteptate unu articulu, care n'are nici unu altu scopu, decâtu numai a innegri pre subscrisulu.

Cuprinsulu și spiritulu acelu articulu impune subscrisulu datorint'a morala și oficiósă a rugá pre on. red. a „Tel. Rom.“ cá sa binevoiesca a dá locu in colónele acélei'a si următoarei dechiaratiuni:

Nu e adeveratu, ca comun'a bisericésca gr. or. din Aciliu aru fi imputernicitu cându-va pre subscrisulu, cá sa cumperu possessiunile biseri ei gr. cat. din Aciliu pre sém'a bisericiei noastre gr. or., precum și acéste, „ca cei tramisi la tiér'a romanésca“ aru fi primitu dela dlu jude

procesuale Iosefu de T e l e k y citatiuni in limb'a magiara, și nu in cea romána, neadeveru e in fine si acea, ca mentiunatul domnu i-arú fi bajjocoritú și tratatu in modu brutalu.

Spre chiarificarea lucrului 'mi perimitu a espune următoarele:

Inca acum 3 ani a substernutu comitetulu bis. nóstre gr. or. din Aciliu o suplica la ven. sinodu archid. pentru medilocirea, cá averea fostei bisericie gr. cat. din comun'a nóstra, sa se predee simplu și fâra despagubire bisericiei nóstre, pentru ca in Aciliu nici bisericia gr. cat. nici credinciosi nu se mai aflau, și pentru ca averea acéstea cându-va totu dela comun'a Aciliu, trebuie sa fia fostu luat.

Cererea acésta s'a facutu chiaru la propunerea mea, in sa ven. sinodu archid. a aflatu cu cale a ne indrumá, cá sa concredemu caus'a acésta unui advocatu.

Indrumarea acésta n'amu putu urmá, pentru ca ne temeamu sa nu causámu miseriei nóstre bisericiei spese procesuali zadarnice, și asiá dara nóue ni s'au detrasu tóta speranti'a de a dobandi pre calea acésta, si nu s'au mai facutu chiaru nici unu pasu in asta cauza pâna astadi.

In Septembre a. tr. amu aflatu din intemplanu fiindu eu in Sabiuu, ca Revr. domnu protopopu gr. cat. Ioane V. Russu este imputernicitu a vinde averea bisericiei gr. cat. mentiunata, și ca aru fi și primitu pentru acea unele oferte.

Eu cá possessoru și locuitoriu in comun'a Aciliu, nefiindu de nimenea indrumatu s'au imputernicitu cá sa cumperu averea acésta pentru biseric'a nóstra, care nici nu avea banii necesari la cumperare, amu oferitu inca in diu'a acéstea mai multu decâtu toti cei-lalti si aprobandu-se actulu de vendiare amu remasu cumperatoriu. Deslusire la asertiunile de susu póte dá și Revr. d. protopopu susu mentiunatu.

La vre-o 2 luni dupa cumperare a postitu representanti'a bisericiei nóstre, cá sa-i vendu din averea cumperata de mine, curtea aflatori in centrulu comunei, pentru cá pre acéstea sa-si zidésca scóla și biserică. Cu daun'a mea amu fostu in voitu la scopulu acésta sântu și maretu, și amu facutu tocméla de fatia cu par. adm. prot. Ioanu Drocu, și comun'a bis. s'a și rogatu de Ven. cons. archid. cá sa-i dee banii necesari la acésta cumperare din vre-unu fondu archid. imprunutu.

Potu eu deci figurá cá imputernicitulu bisericiei nóstre gr. or.?

Tardiu dupa acésta i-a plesnit preotulu de aici I. Popovicu prin minte, ca eu cá notariu alu comunei, n'aru fi trebuitu sa cumperu pentru mine ci pentru biserică, și combinandu și incurcandu cumperarea pe bani, cu predarea averei pre nimic'a, dupa cum au cerutu comun'a biseric. acum 3 ani, tocm'a la propunerea mea, și prin o suplica scrisa de mine, au inceputu a me injurá și defaimá prin cárcime și printre ómeni, succediendu-i a aduná impregiuru și numai „pre cei 6 tramisi la tiér'a rom.“ dintre cari numai singuru unulu este membru alu comit. par. și si acéla totu de categori'a celorulalti, alu doilea fecioru alu fostulu și depusulu preotu gr. cat. de aici, alu cáru frate incarceratu pentru omoru s'a prapaditu in Gherl'a, iéra cei-lalti 4, nisce ómeni dintre cei mai de rendu, mai nebagati in séma și mai disolati in tóta comun'a nóstra, despre cari intre 200 familii prin venturarea Popei alesu cá contrari ai mei, singuru numai din invidia, nu merita a mai perde nici unu cuventu.

Ca preotulu de aici I. P. pas'esce in esto modu in contra mea, nu me miru multu, pentru ca-i cunoscu caracterulu, pentru ca sciu ca eu insumi i-amu luat averea bisericiei nóstre din administratiune, și prin acésta i-amu detrasu unu castigu altfelu neiertatu dela 100—200 fl. v. a. anuali, și pentru ca eu insumi, la nemulțamirea generale amu fostu silitu sa facu asupra-i o aretare disciplinaria, pentru escese scandalóse, comise in betia prin terguri de tiéra in comunei vecine, și pentru faptele cele inmorale comise in mediloculu fiiloru sei sufletesci, care fapte facu nu-

mai rusné întregei tagme preotiesci, și stricaciune poporului din comun'a nóstra, și in urma pentru ca dela unu omu fâra nici o cultura, fâra nici o morala, nici nu poteamu acceptá altu ce-va. —

Cu tóte acéstea m'au durutu fórté, vedindu ca eu aparú intr'unu jurnal publicu cá insielatoriu alu bisericiei nóstre, pre cându eu primindu inca acum 5 ani presidiulu comitetulu paroch. de aici, amu constrinsu pre preotulu nostru, care in restempu de 16 ani, au primitu și ingrigitu venitulu bisericiei nóstre, preste 200 fl. v. a. pre fia-care anu, asiá, încátu intregu intregutu nu s'au mai gasitu, și prin o comisiune esmisa din partea ven. cons. arch. in persónele dd. preoti P r e d o v i c i u din Ocn'a, și C r a c i u n u din Apoldu, cá se redea bisericiei bateru 320 fl. v. a. numai in anii din urma, lasându peccatele vechi pentru incungiurarea proceselor, și primindu atunci lad'a bisericiei numai cu 190 fl. v. a. prin chivernisire drépta, o amu adusu acolo, încátu astadi are unu capitalu preste 1200 fl. v. a. elocati in comuna spre fructificare.

Ce privesce pre dlu solgabiru Iosef de T e l e k y trebuie sa observu, ca cei 6 tramisi cam pre la mediloculu lui Iunju a. c. venindu beti dela carcioma, au intratu in cas'a privata a mea, m'au injoratu, amenintatu, etc. asiá încátu numai judele comunalu i-a potutu alungá din cas'a mea, și eu amu trebuitu sa facu despre acésta aretare la deregatori'a ceruale politica.

Citatiunile urmate la acésta aretare, au fostu scrise in limb'a romána, eu insumi le-amu inmanatu citatiloru, și fiindu ca densi n'au voitu sa subscrie primirea amu trebuitu sa observu ast'a in col'a de inmanuare.

La infatisiarea din 24 Iunie st. n. amu fostu insumi, și dimpreuna cu judele comunalu la oficiolatu cercuale de fatia, și este minciuna grósă, ca dlu jude procesuale i-arú fi masacratu etc. din contra dloi i-au indrumatu la respectarea deregatoriiloru existente, și au transpusu aretarea mea pentru cercetarea ulterioara la judiciulu cercuale reg. din Mercurea.

In fine recomandu celoru tramisi la tiér'a rom., cá alta-data sa informede mai bine, și mai cu séma fatia cu notarii cercuali și comunali, cari nu suntu pusi se imparta ómeniloru bani séu alte beneficii, ci mai vertosu cá se contribue la incasarea impositeloru statului, cá sa conduca afacerile delicate ale comunei, fatia cu acei'a, care singuri aru voi sa traga din averea comunei folosu, și cari prin urmare trebuie totu-déun'a sa siba și câte o multime de inimizii, déca voiescu sa-si implinésca oficiulu esactu.

Ioane I v a n u ,
notariu cercuale.

Concursu.

Intru intielesulu milostivei ordinatiuni consistoriale din 23 Ian. 1874, nr. 54. dn nou se publica concursu pentru vacant'a parochia de clas'a a trei'a — Egerszegu pâna in 31 Iuliu a. c.

Concurentii voru avea a-si asterno recoursele lor, instruate intru intielesulu Statutulu organicu, respectivulu domnu Protopresviteru Parteniu Trombitasiu de Betlen in Muresiu-Osiorhetu.

Data in Egerszegu 6/18 Iun. 1874.

Comitetulu parochialu in contielegere cu susu laudatulu domnu (3—3) Protopresviteru.

Anunciu.

Portretulu Escelentiei Sele reposatulu D. Andreiu Baronu de Siagun'a se afla spre scopulu unei litografii desemnatu in pétra și espusu in atelierulu fotograficu, ulititi'a Cisnadii Nr. 9 de astadi inainte pâna in 15 I. c. mai departe in tempu de 3 zile in librari'a lui Franz Michaelis, piati'a mica Nr. 12, spre scopulu de a se vedé din partea publiculu și spre scopulu subscrip-tiunci.

A. Schivert.